

USNESENÍ

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Zrůsta, Ph.D. a soudců JUDr. Miroslavy Follové a Mgr. Zory Telecké ve věci

navrhovatelky: **M.J.**, narozená dne XXXXX
státní příslušnice XXXXX
trvale bytem XXXXX
zastoupená advokátkou JUDr. Kateřinou Krejčířkovou
sídlem Cihlářská 1021/15, 602 00 Brno

za účasti nezletilých:

A.V., narozená dne XXXXX
F.V., narozený dne XXXXX
oba trvale bytem XXXXX
zastoupené kolizním opatrovníkem Úřadem pro mezinárodněprávní
ochranu dětí v Brně
sídlem Šilingrovo nám. 3/4, 602 00 Brno

a již zletilé: **I.V.**, narozená dne XXXXX
t.č. údajně bytem ve XXXXX

za účasti otce nezletilých:

M.V., narozený dne XXXXX
naposledy trvale bytem v XXXXX, XXXXX
t.č. XXXXX

a matrikové matky: **M.V.**, narozená dne XXXXX
státní příslušnice XXXXX
t.č. údajně bytem XXXXX
zastoupené opatrovníkem JUDr. Margit Beranovou, advokátkou
sídlem Rooseveltova 6/8, 602 00 Brno

o popření mateřství,

o odvolání navrhovatelky a kolizního opatrovníka nezletilých Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně proti usnesení Městského soudu v Brně ze dne 13. 4. 2021, č.j. 40 Nc 601/2020-78,

takto:

Usnesení soudu I.stupně se v napadeném výroku I. a ve výroku III. o nákladech řízení **zrušuje** a věc se mu **vrací** v tomto rozsahu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. Soud I.stupně usnesením neprominul navrhovatelce M.J., narozené dne XXXXX, zmeškání lhůty k podání návrhu na popření mateřství M.V., rozené S., narozené dne XXXXX, ve vztahu k nezletilým dětem A.V., narozené dne XXXXX, a F.V., narozený dne XXXXX (výrok I.). Výrokem II. zastavil řízení ohledně návrhu M.J. na popření mateřství M.V., rozené S., narozené dne XXXXX, ve vztahu k dříve nezletilé I.V., narozené dne XXXXX. Ve výroku III. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.
2. Proti tomuto usnesení, konkrétně pak proti výroku I., podali odvolání jak navrhovatelka M.J., nar. XXXXX, tak kolizní opatrovník nezletilých dětí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.
3. Navrhovatelka uvedla, že je zájmem nezletilých, aby byla v jejich rodných listech zapsána ona jako jejich pravá a biologická matka, což je současně v jejich nejlepším zájmu a je to pro jejich budoucí život zcela zásadní. Jak z provedeného dokazování a to zejména z listin založených ve spise, a to vyjádření Magistrátu města Linz na otázky ÚMPOD, zpráva ÚMPOD o pohovoru s žalobkyní i nezletilými, přípisu právní zástupkyně žalobkyně a rozhodnutí Okresního soudu Urfahr, oddělení 5 v Linzi č.j. 19 Ps 233/17b-22, vyplývá, osvojitel dětí pan M.V. byl v Rakousku zbaven rodičovské odpovědnosti, jsou proti němu vedena trestní řízení a byl odsouzen i za sexuální obtěžování nezletilého F. V., zneužívání autoritativních vztahů a za pornografické zobrazení. Osvojitel je přitom v ČR jediným zákonným zástupcem, který za nezletilé může jednat a je tu tedy stále hrozba ohrožení fyzického i duševního zdraví a vývoje, zejména nezletilého F.. Tudíž je v nejlepším zájmu dětí, aby biologická matka byla zapsána v jejich rodném listě a byl zlegalizován statut nezletilých k biologické matce. Nadto zdůrazňuje také právo dětí znát své rodiče a svůj biologický původ zakotvené Úmluvou OSN o právech dítěte (dle článku 7 Úmluvy). Současně je to pak zcela v souladu s přáním nezletilých, aby jejich skutečná matka byla zapsána v jejich rodných listech a dále skutečnost, že děti opakovaně naléhaly, aby nemusely mít s osvojitelem žádný kontakt. Jak již bylo uvedeno v návrhu, v Gambii nejsou při narození dětí jakékoliv doklady vydávány. Tyto jsou dětem vystaveny, až o ně požádá rodič, například v souvislosti s vycestováním dětí a to souhlasným prohlášením rodičů. Vzhledem k tomu, že žalobkyně z Gambie uprchla a požádala v Rakousku o azyl, nemohla se do Gambie vrátit a nechat nezletilým rodné listy a cestovní doklady vystavit. Není pravdou, že v Gambii děti zanechala nezaopatřené, o tyto pečovala matka navrhovatelky až do své smrti a navrhovatelka jí posílala finanční prostředky z podpory, kterou dostávala v Rakousku. Příznává, že bylo její velkou chybou soužití s osvojitelem dětí, ale bez jeho osvojení by se děti za matkou do Rakouska patrně nikdy nedostaly. Byla cizím občanem, neuměla řeč a v podstatě byla na osvojiteli nezletilých závislá a tento toho zneužíval. Za ni i děti vše vyřizoval a proto také doklady o osvojení a uznání osvojení v ČR nemá k dispozici. Není pravdou, že nedoložila i přes výzvu soudu žádný doklad o osvojení dětí osvojitelem. Kopii rozhodnutí o osvojení, kterou jedinou má k dispozici i Magistrát města Linz, doložila, ovšem s ohledem na skutečnost, že se jedná o kopii, měla za to, že si soud v souladu se zásadou vyšetřovací, kdy řízení dle ust. § 793 o.z. lze zahájit i bez návrhu, rozhodnutí o uznání osvojení v ČR může vyžádat a učinit tak. Po opuštění Gambie řešila především to, aby mohly děti vycestovat za ní do Rakouska. Poté, co se v roce 2017 odpoutala a ukončila vztah s osvojitelem dětí M. V., řešila prioritně, aby jí byly děti svěřeny do její péče a výchovy a nebylo nadále ohroženo jejich zdraví a jejich psychický a duševní vývoj protiprávním jednáním M. V.. Za součinnosti a pomoci Magistrátu města Linz tedy rozhodl Okresní soud v Linzi o svěřením dětí do péče žalobkyně a zbavil osvojitele rodičovské zodpovědnosti k nezletilým. To vše plyne z listin založených ve spise soudu I.stupně. Na vyžádání Magistrátu města Linz a žalobkyně s odůvodněním použití rozhodnutí v cizím státě vydal Okresní soud Urfahr v Linzi úřední potvrzení s výrokem svého rozhodnutí, a to z důvodu ochrany citlivých údajů plynoucí z odůvodnění rozhodnutí. Z přípisu právní zástupkyně navrhovatelky ze dne 11. 2. 2021 plyne, že tato nemá originál rozhodnutí, tento včetně odůvodnění v němčině, bude-li soud požadovat, zajistí a to včetně překladu. Má však za to, že vyšší soudní ověření potvrzení soudu v Rakousku není mezi ČR a Rakouskem třeba, když úřední překlad potvrzení Okresního soudu Urfahr byl doložen a skutečnost, že byly děti svěřeny do péče navrhovatelky, byla takto prokázána. Rovněž tak závěr

znaleckého posudku o testech DNA byl soudu předložen s ověřeným překladem jeho závěru, z něhož plyne, že je navrhovatelka biologickou matkou nezletilých. Nadto mohl soud nechat zadat i znalecký posudek nový, pokud by se zabýval meritem návrhu o popření a určení mateřství. Ihned po rozhodnutí o svěřeni dětí do péče navrhovatelky za součinnosti Magistrátu města Linz kontaktovala ÚMPOD a Velvyslanectví ČR v Rakousku a bylo jí doporučeno se obrátit s návrhem na popření mateřství na soud I.stupně. Uvedla, že děti žijí od roku 2012 v Rakousku, návrh na popření mateřství matrikové matky nebyl podán u soudu v Gambii, neboť se navrhovatelka do Gambie nemůže vrátit a v Rakousku nemůže být návrh podán z důvodu, že jsou nezletilí státními občany ČR a změnu v rodném listě je třeba učinit v ČR. Proto se domnívá, že činí a činila všechny potřebné úkony k tomu, aby se domohla určení svého mateřství. Toho se však mohla začít domáhat až poté, co bylo prokázáno, že je biologickou matkou nezletilých a činí tak doposud. Právní zástupkyně navrhovatelky konstatuje, že soud nehodnotil ostatní důkazy založené ve spise a výhradně vyšel z výpovědi navrhovatelky u jednání dne 13. 4. 2021, když však bylo zřejmé, že navrhovatelka úplně nerozumí kladeným otázkám. Tato nemluví německy příliš dobře, je to však jediný jazyk, pro který mohl být přizván tlumočník. Nešlo tak vyjít pouze z jejich strohých odpovědí na otázky, kterým zřejmě plně nerozuměla. Soud I.stupně určil rozhodné právo s odkazem na článek 54 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém tak, že rozhodným právem je gambijský zákon o rodině z roku 2005, avšak podle tohoto nepostupoval a nesprávně použil právo české, které na rozdíl od gambijského práva stanovuje popěrnou lhůtu k podání návrhu na popření otcovství, to je analogicky použitelnou pro podání návrhu na popření mateřství. Měl by tak soud řešit otázky procesní podle českého práva, nicméně otázky hmotného práva pak dle kolizní normy, podle které je lhůta pro popření mateřství dle gambijského zákona o rodině z roku 2005 zachována. Soud I.stupně tak měl rozhodovat přímo o návrhu na popření mateřství a to podle práva gambijského. Všechny podmínky stanovené gambijským právem pro popření a určení mateřství tak byly dle názoru právní zástupkyně navrhovatelky splněny. Navrhuje, aby odvolací soud usnesení soudu I.stupně změnil tak, že rozhodne o popření mateřství M.V., rozené S., nar. XXXXX, a určí mateřství M.J., nar. XXXXX, k nezletilým A. V., nar. XXXXX, a F.V., nar. XXXXX.

4. Opatrovník nezletilých ve svém odvolání uvedl, že soud I.stupně správně právně posoudil svou mezinárodní pravomoc a vyřešil použití rozhodného práva, když určil, že v dané věci je nezbytné aplikovat gambijské právo. Soud postupuje v řízení podle českého práva, to je řeší podle něj potřebné procesní otázky a to v souladu s principem *lex fori*. Pokud jde o hmotné právo, použije se ten právní řád, na který odkazuje hraniční určovateli aplikované kolizní normy, přičemž cizí hmotné právo soud aplikuje rovnocenně jako právo vlastní, tedy jako normativní systém. Popěrná lhůta upravená českým právem je dle názoru Úřadu lhůta hmotněprávní, nikoli procesní a to s odkazem na odborné názory zde blíže specifikované. Je toho názoru, že soud I.stupně podle kolizní normou určeného gambijského práva nepostupoval a použil nesprávně právo české. České právo však na rozdíl od práva gambijského stanovuje lhůtu k podání návrhu na popření otcovství, analogicky použitelnou i k popření mateřství. S ohledem na uvedenou povahu popěrné lhůty nemělo být předmětem projednávání prominutí či neprominutí zmeškání lhůty, nýbrž projednání samotného návrhu na popření a určení mateřství podle podmínek gambijského práva. Pokud pak je v odstavci 14 odůvodnění napadeného usnesení uvedeno, že navrhovatelka nedoložila soudu, za jakých okolností je až v současné době, to je téměř před zletilostí dětí, v jejich zájmu dosáhnout změny rodičovství a zda je tato změna odůvodněna veřejným zájmem, tak k tomu bylo uvedeno, že důkazní břemeno neleží na navrhovatelce, ale soud by měl postupovat v souladu se zásadou vyšetřovací, kterou je řízení ovládáno. Gambijské právo (*Children's Act 2005*) poměrně široce stanovuje okruh osob, které mají aktivní legitimaci k podání návrhu na popření či určení rodičovství. Navrhovatelka do této kategorie zajisté spadá. Zároveň zmíněný zákon neobsahuje žádné lhůty pro podání návrhu. V otázce důkazů se kromě nich uvádí testy DNA. Opatrovník je tedy toho názoru, že veškeré podmínky stanovené gambijským právem pro popření a určení mateřství jsou splněny. K tomu je nadále třeba uvést právo dětí znát své rodiče a svůj biologický

původ garantované mimo jiné článkem 7 Úmluvy OSN o právech dítěte. Navrhuje, aby odvolací soud napadené rozhodnutí ve výroku I. podle ust. § 220 odst. 1 písm. a) o.s.ř. změnil a rozhodl o popření mateřství M.V. a určení mateřství M.J. k dětem A. a F.V..

5. Odvolací soud po zjištění, že objektivně i subjektivně přípustná odvolání (§ 201, § 202 a contr. o.s.ř.) byla podána včas (§ 204 odst. 1 o.s.ř.) a ze způsobilých odvolacích důvodů, přezkoumal usnesení soudu I. stupně i řízení předcházející jeho vydání v napadeném rozsahu (§ 206 odst. 1, § 212, § 212a o.s.ř.) a dospěl k závěru, že jsou dány podmínky pro zrušení rozhodnutí v odvolacím soudem přezkoumávané části, a to podle ustanovení § 219a odst. 1 písm. a/, b/ o.s.ř.
6. Z obsahu spisu odvolací soud ověřil, že návrhem doručeným soudem I.stupně dne 19. 2. 2020 se navrhovatelka, prostřednictvím své právní zástupkyně, domáhala vydání rozhodnutí, na jehož základě by bylo popřeno mateřství matrikové matky M.V., narozené dne XXXXX, k nezl. A. V., narozené dne XXXXX, nezl. F. V., narozenému dne XXXXX, a nyní již zletilé I.V., narozené dne XXXXX. Svůj návrh odůvodnila tím, že je biologickou matkou všech tří nezletilých a současně i matkou, která je porodila, přičemž matriková matka není skutečnou matkou dětí, i když toto nepravdivě prohlásila před gambijskými úřady. Navrhovatelka dále uvedla, že jí byly nezletilé děti na základě rozhodnutí okresního soudu Urfahr, oddělení 5 v Linzi, č.j. 19 Ps 233/17b-22 ve věci poručnictví svěřeny do její péče s tím, že je oprávněna o ně pečovat, vychovávat je, spravovat jejich majetek a zastupovat je, jakožto zákonný zástupce. V průběhu tamního řízení byl soudem pořízen znalecký posudek a testy DNA, z jehož závěru vyplynulo, že je na 99,9999% matkou všech tří dětí. Navrhovatelka je státní občankou Gambie, v Rakousku má povolen pobyt a dlouhodobě zažádáno o azyl. Děti získaly státní občanství České republiky osvojením panem M.V., který uzavřel sňatek s matrikovou matkou. Následně byly nezletilým dětem vydány zvláštní matrikou v Brně rodné listy, v nichž je jako matka uvedena paní M.V. a jako otec M.V.. Matrikový otec žije dlouhodobě na území Rakouska a o děti do doby rozhodnutí okresního soudu Urfahr, oddělení 5 v Linzi také pečoval. Všem nezletilým byly Magistrátem města Brna vydány cestovní pasy s platností do 8. 1. 2018. Aktuálně nemají nezletilá A. a nezletilý F. platný cestovní doklad, zatímco tehdy nezletilá I. požádala matrikového otce, aby s ní nový pas vyřídil. Jakoukoliv součinnost matrikového otce ve věci ostatních nezletilých aktuálně navrhovatelka i Magistrát v Linzi vylučují. Nezletilý F. je v Rakousku velmi úspěšným hráčem hokeje a z důvodu aktuálně neplatného cestovního dokladu nemůže s týmem vycestovat do zahraničí. Navrhovatelka, jakožto zákonný zástupce podle rozhodnutí rakouského soudu, hodlá požádat o vydání nového cestovního dokladu pro všechny nezletilé děti.
7. O tomto návrhu rozhodl soud I.stupně právě zde přezkoumávaným usnesením, když nejdříve správně v souladu s čl. 53 zákona č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním dovodil mezinárodní příslušnost českého soudu, konkrétně pak Městského soudu v Brně, a to s ohledem na to, že nezletilé děti, jakož i dnes již zletilá I. jsou státními občany ČR s místem hlášeného trvalého bydliště na adrese XXXXX. Odvolací soud je dále toho názoru, že soud I.stupně správně dovodil dle čl. 54 odst. 1 uvedeného zákona i otázku rozhodného práva s tím, že narodily-li se nezletilé děti na území Gambie, je v dané věci rozhodným právem gambijský zákon o rodině z roku 2005. Z dalšího odůvodnění rozhodnutí soudu I.stupně je však zřejmé, že soud I.stupně bez zřejmého a bližšího odůvodnění zkoumal především dodržení popěrné lhůty k podání návrhu na popření otcovství dle ust. § 792 českého občanského zákoníku a dále ust. § 425 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, byť je zřejmé, že gambijské hmotné právo žádnou lhůtu pro podání návrhu na popření, či určení rodičovství neobsahuje. Popěrné prekluzivní lhůty k podání návrhu na popření rodičovství jsou lhůtami hmotněprávními. To znamená, že neuplatněním práva v popěrných prekluzivních (propadných) lhůtách právo popírat otcovství, či mateřství k dítěti zaniká. To, že je popěrná lhůta hmotněprávní a nikoliv procesní vyplývá z odborné komentářové literatury renomovaných expertů v oblasti práva rodinného, konkrétně pak Z. Králíčková, Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975), 2. vydání, 2020, s. 537 - 543,

či dřívější Hrušáková, Milana a kol, Rodinné právo. 2 vydání. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2017, str. 165 a stejně tak Lenka Westphalová a kol., tamtéž.

8. Odvolací soud tedy uzavírá, že k rozhodování o prominutí či neprominutí zmeškání lhůty k podání návrhu na popření a určení mateřství nebyl důvod a proto odvolací soud usnesení soudu I.stupně v odvoláním napadeném výroku I. zrušil ve smyslu ust. § 219a odst. 1 písm. a), b) o.s.ř. a za použití ust. § 221 odst. 1 písm. a) o.s.ř. věc vrátil soudu I.stupně k dalšímu řízení s tím, že v dalším řízení soud I.stupně již přistoupí přímo k rozhodování o návrhu na popření mateřství matrikové matky a určení mateřství navrhovatelky M.J., a to ve vztahu k oběma nezletilým dětem.
9. Z uvedeného plyne, že soud I. stupně nesprávným postupem zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Vzhledem k tomu, že v dosavadním průběhu řízení nebylo soudem I. stupně provedeno relevantní dokazování k věci samotné, jedná se o vadu, která za odvolacího řízení nemohla být napravena (srov. § 213 odst. 4 o.s.ř.), odvolací soud proto za použití ustanovení § 219a odst. 1 písm. a/ b/ a § 221 odst. 1 písm. a/ o.s.ř. usnesení soudu I.stupně v napadeném výroku I. zrušil a věc vrátil tomuto soudu v tomto rozsahu k dalšímu řízení.
10. Soud I. stupně tedy bude vycházet ze závazného právního názoru odvolacího soudu vysloveného v tomto rozhodnutí (§ 226 odst. 1 o.s.ř.). Nařídí ve věci jednání, při kterém provede všechny důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu věci bez ohledu na návrhy účastníků a bude přitom respektovat ust. § 120 odst. 2 o.s.ř. Rovněž v širších souvislostech daného případu bude na soudu I.stupně, aby při svém rozhodování vzal do úvahy též veškeré důvody, které navrhovatelku k podání návrhu vedly, dále protiprávní jednání, jehož se na dětech dopouštěl osvojitel a též nezpochybnitelný zájem dětí na uvedení biologické matky v jejich rodných listech, což plně koresponduje s článkem 7 Úmluvy OSN o právech dítěte. S ohledem na charakter projednávané věci tak soud I.stupně učiní s co největším urychlením.
11. V novém konečném rozhodnutí soud I.stupně rozhodne znovu též o nákladech řízení včetně nákladů tohoto odvolacího řízení (§ 224 odst. 3 o.s.ř.).

Poučení:

Proti tomuto usnesení **není** přípustné dovolání.

Brno 6. září 2021

JUDr. Jiří Zrůst, Ph.D., v.r.
předseda senátu